

Some thoughts on stable combinations of words in the form of a sentence and their components

Sanat SHODIEV¹

Samarkand State Institute of Foreign Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2023

Received in revised form

10 August 2023

Accepted 25 September 2023

Available online

15 November 2023

Keywords:

set phrase in the form of a sentence,
word,
phrase,
set phrase,
periphrasis,
expression,
descriptive expression,
a sentence.

ABSTRACT

This article is devoted to set phrases and their components in the form of a sentence, it talks about the properties of words and set phrases, which are the building material of a sentence. At the same time, he commented on the interpretation of a set phrase, focusing on defining the functional boundary between a phrase and a sentence. The researcher justified his conclusions based on the analysis of the examples presented in the article.

2181-3701/© 2023 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol1-iss5-pp17-24>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Гап қолипидаги турғун бирикмалар компонентлари ҳақида баъзи мулоҳазалар

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:

гап қолипидаги турғун бирикма,
сўз,
сўз бирикмаси,
турғун сўз бирикма,
перифраза,
ифода,
тавирий ифода,
тавирий ифода,
гап.

Ушбу мақола гап қолипидаги турғун бирикмалар ва уларнинг компонентларига бағишланган бўлиб, унда гапнинг қурилиш материали бўлмиш сўз ва турғун сўз бирикмаларининг хусусиятлари борасида фикрлар билдирилган. Шу билан бирга, турғун сўз бирикмасининг талқини бўйича мулоҳаза юритилиб, сўз бирикмаси ва гап оралиғидаги функционал чегарани белгилашга эътибор қаратилган. Тадқиқотчи масала доирасида мақолада келтирилган мисоллар таҳлиliga таянган ҳолда ўз хулосаларини асосли равишда баён этган.

¹ PhD, Samarkand State Institute of Foreign Languages

Некоторые вопросы об устойчивом сочетании слов в форме предложения и их компонентах

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

устойчивое сочетание слов в форме предложения, слово, словосочетание, устойчивое словосочетание, перифраз, выражение, описательное выражение, предложение.

Данная статья посвящена устойчивым сочетаниям слов в форме предложения и их компонентам. В ней обсуждаются свойства слов и устойчивых словосочетаний, которые служат строительным материалом предложения. Также статья включает комментарий по интерпретации устойчивой фразы с акцентом на определении функциональной границы между фразой и предложением. Исследователь подкрепляет свои выводы анализом примеров, представленных в статье.

Гап қолипидаги турғун бирикмалар кўлами анча кенг бўлиб, улар жумласига ноидиоматик маъно ифодаловчи гап қолипидаги соф турғун бирикмалар, ҳамда идиоматик маъно ифодаловчи гап қолипидаги турғун бирикмалар, мақол, маталлар, паремиялар (ҳикматли сўзлар) ва афоризмлар ва баъзи турғунлик белгисига эга бўлган гаплар ҳам киради. Лекин, шундай бўлишига қарамай, уларнинг ҳар бири, компонентлари алоқасининг турғунлик даражасига ҳамда семантик салмоғига кўра иккинчисидан фарқ қилади.

Авваламбор, гап қолипидаги турғун бирикмалар таркибидаги компонентларнинг ўзаро синтактик муносабати ҳақида сўз юритишдан олдин, юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, прагматик нуқтаи назардан, бундай турғун гаплар сўзловчи нутқида шаклланиб, тингловчи уларни тил материали сифатида қабул қилади, ёки улар матнда тил материали сифатида тайёр ҳолда намоён бўлади.

Синтаксис атамаси юнонча “синтаксис” – “қурилиш, текислаш, тузилиш” маъносини билдириб, нутқни шакллантириш қоидаларини ўрганувчи ва шакллантирувчи тил ҳақидаги фан сифатида таърифланади. В.В. Виноградов асарлари 20-асрнинг 2-ярмида синтаксис тавсифининг асосий жиҳатларининг ривожланишини белгилаб беради: анъанавий структуравий, семантик, функционал ва коммуникатив синтаксис билан бирга шаклланади [1, 42].

Ушбу ўринда турғун ҳолатдаги бундай гаплар компонентлари алоқасининг турғунлик даражаси ва семантик салмоғини кўриб чиқамиз. Гап материали сифатида, албатта, биз бунда сўзни келтирамиз. Бироқ, бундан ташқари, турғун сўз бирикмалари ҳам мавжудки, улар ҳам гап материали бўлиб хизмат қилади.

Ф.Ф. Фартунатов синтаксиснинг асосий вазифасини сўзларнинг тарқалиш қобилятини ўрганиш деб ҳисоблаган, сўз бирикмасини синтаксиснинг асосий бирлиги, гапни эса сўз бирикмаси тури сифатида белгиллаган [1, 42]. Ф.Ф. Фартунатовнинг синтаксиснинг асосий вазифасини сўзларнинг тарқалиш қобилятини ўрганиш деган нуқтаи назарига қўшилиш мумкин, бироқ, гапни сўз бирикмаси тури сифатида белгилаш тўғри деб билмаймиз. Шунинг учун ҳам қуйида гап компонентлари хусусиятларига эътибор қаратган ҳолда, уларни ўрганиш мақсадга мувофиқ деб ўйлаймиз.

Гап компонентларининг шакл ва мазмун жиҳатдан синтактик муносабатга киришувининг фаол иштирокчиси сўз ҳақида гапирар эканмиз, унинг кўп функционал ҳодиса эканлигини таъкидламоқчимиз. Бундай сўзлар турғун ва турғун бўлмаган гап таркибида қўлланиши ва қуйидаги вазифаларни бажариши мумкин.

Авваламбор, ҳар қандай сўз номинатив бирлик сифатида кенг маънода атама ва шу билан бирга тор маънода термин бўла олиши аҳамиятлидир. Уларнинг бундай вазифаси турли тилларда бир хил намоён бўлади, мисол сифатида ўзбек тилида; *тил* – атама, *тил* – термин; инг., *head* – атама, *head* термин, рус., *язык* – атама, *язык*- термин;

Албатта, ҳар қандай сўзлар умумий ва хусусий тушунчаларни, масалан ўзбек тилида *олма* –умумий *тушунчани*, шу билан бирга – *қизил олма* мисолида *қизил* – хусусий тушунчани; инг., *an apple* – *red apple*, бунда *apple* умумий тушунчани, артикл *an*, ва *red* сифати хусусий тушунчани ифодалайди;

Сўз воқеликдаги нарсa, предмет ва воқеа-ҳодисаларнинг кўзга намоён бўладиган хусусиятидан келиб чиқиб, масалан, *олма*, *китоб*, *дафтар* ҳақида конкрет тушунчаларни ва мавҳумликни ифода этувчи *севги*, *муҳаббат*, *шайтон*, *фаришта*, *худо* сўзлари абстракт тушунчаларни билдиради;

Сўз нутқ жараёнида ўз маъносида ва кўчма маънода қўлланилиши мумкин, масалан, ўзбек тилида *тулки* – ўз маъносида, *тулки* – кўчма маънода; инг. тилида, *a fox*– ўз маъносида, *a fox* тап – кўчма маънодаги тушунчаларни ифода этади;

Сўзлар гапда мустақил равишда алоҳида алоҳида келиши ҳам, биргаликда уюшиб келиши ҳам мумкин. Боғда *олма*, *анор*, *шафтоли*, *беҳи* фарқ пишган. Бунда ҳар бир сўз алоҳида тушунчани ифодалаб, улар бир бири билан вергул билан ажратилиб, тушунчалар қоришмаган ҳолда, алоҳида тушунчалардан ташкил топган.

Ушбу ўринда шуни таъкидлаш лозимки, прагматик нуқтаи назардан ҳар доим сўз – ўзидан катта бирликлар, сўз бирикмаси, гап ва ундан катта бирликлар вазифасини бажариб келган ҳолатлардан ташқари, ҳар доим *тушунчани* ифода этади.

Кейинги навбатда, гап компонентларининг шакл ва мазмун жиҳатдан синтактик муносабатга киришувининг яна бир иштирокчиси сўз бирикмаси бўлиб, унда икки ва ундан ортиқ сўзларнинг ўзаро муносабатга киришувини назарда тутилади, улар гап материали бўла олмаслиги барчамизга аён, бироқ турғунлашган сўз бирикмалари бундай вазифани бажара олади. Гап таркибида турғун сўз бирикмаларининг қўлланилиши, уларнинг қуйидаги хусусиятларига эътибор беришни талаб этади:

Сўз бирикмаси нутқ жараёнида эркин бирикмани ҳосил қилиши ва кейинчалик ёнма-ён доимий қўлланиши натижасида турғун бирикма шаклидаги тил материали сифатида хизмат қилади; шахримизда *темир йўл* қурилди – эркин бирикма, *темир йўл* инсон артериясига ўхшайди- турғун бирикма;

Сўз бирикмаси – таркибли атама ва таркибли термин бўлиб келиши мумкинлиги қуйидаги ўзбек ва рус тиллари мисолларида кўриш мумкин; таркибли атамага *Заҳриддин Муҳаммад Бобур*, таркибли терминга эса – *сўроқ белгиси* – *вопросительный знак*, *иқтисодий сиёсат-экономическая политика* ва ҳ.к келтириш мумкин.

Сўз бирикмасини қўлланиши жиҳатидан тўғридан-тўғри ўз маъносида келадиган бирикмаларга, *красная строка (қатор боши)* ва кўчма маъно ифода этадиган бирикмаларга ажратиш мумкин, *красная девица (чиройли қиз)*.

Бироқ, ушбу ўринда сўз бирикмаси ифодаси борасида мунозарали ҳолат юзага келмоқда. Бизнингча, сўз – умумий тушунча ва хусусий тушунчаларни ифода қиладиган бўлса, сўз бирикмаси умумий планда *мураккаб тушунча ёки тушунчалар бирлигини* ифода қилади деган нуқтаи назарни илгари суриш тўғридир, бироқ, улар таркибли атама бўлиб, тилшунослик учун таркибли термин сифатида хизмат қила олмайди ва барчамизни чалғитади. Шунинг учун ҳам, бундай талқинларни таркибли термин даражасига чиқаришимиз лозим.

Кўпчилик тилшунослар сўз бирикмаси – тушунча, тушунчалар бирлиги, тушунчалар қўшилмаси, *мураккаб тушунчаларни* ифода этади, каби нуқтаи назарларни билдиришади. В.В. Виноградов таъкидлашича, “Словосочетание — это сочетание слов, организованное по законам данного языка и выражающее какое-нибудь понятие, хотя и сложное, и способное служить его обозначением. Это свободный эквивалент фразеологической единицы” [3.42]. Кўриниб турибдики, ушбу талқинда сўз бирикмаси тушунча, хотя сложное – гарчи *мураккаб тушунчани* ифодалайди деган нуқтаи назар илгари сурилмоқда. Бироқ, биз бундай ёндашувга қўшила олмаймиз ва қуйида ўз ёндашувимизни келтириб ўтамиз.

Сўзлар умумий планда ҳар қандай ҳолатда *тушунчани*, қолган ҳолатларда сўз бирикмаси ва гап вазифасини бажарган ҳолатда, ўша бирликлар функциясини бажарган ҳолда, айнан шу бирликлар *мазмун моҳияти ифодасини* беришини барчамиз биламиз. Бироқ, сўз бирикмасининг *мураккаб тушунча* ифодалаши борасидаги фикрга қўшилиш тўғри эмас деб ҳисоблаймиз. Қуйида келтирилган икки мисолни кўриб чиқар эканмиз, фикримиз далили сифатида ўз нуқтаи назаримизни далиллай оламиз. Масалан, *мамлакат маликаси* – сўз бирикмаси умумий планда умумий тушунча, *мураккаб тушунчани* ифодаламоқда дейдиган бўлсак, *дала маликаси* – ўз функциясини бажараётган ҳолда, кўчма маънода тасвирий ифодани билдиради деган фикр мантиққа тўғри келмайди ва бунда умумий функционаллик нуқтаи назаридан сўз бирикмасининг икки вазифа бажараётганлигини кўрамиз. Бундай бирикмалар ўзига хос, хусусий маъно ифодалаётган экан, буни сўз ва гап функциясини бажармоқда деган нуқтаи назарга асосланган ҳолда, унга қўшилиб бўлмайди. Бу мисолларнинг ҳар иккиси таркибли атама (бирикма), бири ноидиоматик бўлса, иккинчиси идиоматик ифодалидир. Бизнингча, *тушунчалар бирлиги*, *мураккаб тушунча* каби сўзлар бирикмаси умуман ифодалаш учун хизмат қиладиган бўлса, ушбу ўринда *тасвирий ва тавсифий ифода* таркибли термин сифатида хизмат қила олади. Бизнингча, сўз бирикмаси умумий планда ифодани, хусусий планда – *тўғридан-тўғри тасвирий, тавсифий ифодани (тушунчалар бирлиги)*, *кўчма маънодаги тасвирий, тавсифий ифодани* билдиради. Бундай сўзлар бирикмасига перифразалар мисол бўлади.

Перифраза, бошқача қилиб айтганда парафраза Азим Ҳожиёвнинг тилшунослик терминларининг изоҳли луғатида, парафраза (юн. paraphrasis* — тасвирий ифода, тасвир). Нарса, ҳодисанинг ўз номи билин эмас, уларни характерли белги хусусиятлари асосида тасвирий усул билан ифодалаш; шундай ифода. Мас., *дала маликаси (маккажўхори)*, *зангари олов (газ)* каби берилган [3, 67].

Перифраза – (юнонча перифразадан, пери – атрофида, фраза – айтаман) – сўз ёки ибора ўрнида қўлланиладиган из, тавсифловчи нутқнинг бир тури. П.да предмет ёки ҳодисанинг номи каттароқ ифодалилиқ учун унинг энг характерли белгиларини кўрсатиш билан алмаштирилади: “Шимолий Венеция” (Санкт-Петербург), “ҳайвонлар шоҳи” (шер). П. мажозий (метафорик характерга эга) ва мажозий бўлмаган (уларни ташкил этувчи сўзларнинг бевосита маъносини сақлаб қолган, масалан: “Нива бўйидаги шаҳар” – Петербург). Ўйларга фақат образли тасвирлар тегишли. Мажозий тасвирларда баъзи асосий хусусиятлар ажралиб туради, қолганлари эса хиралашган бўлиб, бу муаллифга тасвирланган нарса ва ҳодисаларнинг, айниқса, муҳим бўлган хусусиятларига эътибор қаратиш имконини беради, унинг учун бадиий жиҳатдан. Тасаввурсиз П. фақат предметлар, сифатлар, ҳаракатлар номини ўзгартиради ва эстетик эмас, балки семантик вазифани бажаради: улар муаллифга фикрни тўғрироқ ифодалашга ёрдам беради, тасвирланган нарса ёки ҳодисанинг маълум сифатларини таъкидлайди, сўзларни такрорлашдан сақлайди (масалан А.С. Пушкин ўрнига – “Евгений Онегин” муаллифи”, “буюк рус шоири”). “Шоирнинг ўлими” шеърида М.Ю. Лермонтов худди шу А.С. Пушкинни “шараф қули”, “ажойиб даҳо” деб аташади, таниқли неврологда – “рус шеъриятининг қуёши” – булар мажозий П., тропиклар. П. – XX аср бошлари рамзий шеъриятнинг етакчи тропаларидан бири [Адабий атамалар луғати. 2012].

Перифраза адабий атамалар луғатида перифразанинг тавсифловчи нутқнинг бир тури сифатида талқин этилиши, унда ифодалилиқ, перифразалар мажозий (метафорик характерга эга) ва мажозий бўлмаган характерларни ифодалашга, предметлар, сифатлар, ҳаракатлар номини ўзгартиради ва шу билан бирга эстетик эмас, балки семантик вазифани бажариши ҳақида келтирилган, фикрни тўғрироқ ифодалашга ёрдам бериши, тасвирланган нарса ёки ҳодисанинг маълум сифатларини таъкидлаш учун хизмат қилишига тўлиқ қўшилиш мумкин бўлади.

Перифраза адабий энциклопедияда: [юнонча перифразис] – предмет ёки ҳаракатнинг бир сўзли номини тавсифловчи сўз бирикмаси билан алмаштиришдан иборат бўлган синтактик-семантик фигура. Мактаб ва классик услуб...

Юқорида келтирилган адабий энциклопедиядаги берилган таърифнинг аҳамияти шундан иборатки, бир тушунчани ифодаловчи бир лексик бирлик бўлган бир сўз орқали ифодаланиши мумкин бўлган воқеликни икки сўзнинг, яъни сўз бирикмасининг синтактик ва семантик жиҳатдан бирикуви натижасида тавсифлаш мумкинлиги англашилмоқда.

Бундан ташқари, яна бир катта энциклопедик луғатда, перифраза (юнонча перифразис – аллегориядан) троплар, тўғридан-тўғри номни тўғридан-тўғри номланмаган объектнинг белгиларини кўрсатадиган тавсифловчи ибора билан алмаштириш деб таърифланган. Бунда сўз бирикмаси бўлмиш перифраза тўғридан-тўғри ифодалаш мумкин бўлган объектнинг белгиларини алмаштириш орқали кўчма маънодаги тавсифловчи ибора билан ифодалаш мумкинлигини тушунилмоқда.

Перифразалар ҳақида гап борар экан экан, улар – объектни тасвирлаш орқали унга билвосита мурожаат қилишни англатади. Перифразада баҳоловчилик, субъективлик мавжуд. Перифраза ҳар доим тавсифловчидир. Улар воқеликни ташқи ва ички хусусиятларини тасвирий ифодалайди. Перифразалар тасвирий ва тавсифий ифодадир.

Перифраза, умуман ўзбек, рус, инглиз тилшунослигида сўз бирикмаси атрофидаги тушунчаларни ўрганар эканмиз, ушбу тушунчалар таҳлили сўз бирикмалари табиатини яхшироқ англашга хизмат қилади. Ўзбек тилшунослари М.К. Абузалова ва У.Ш. Аҳмадовалар ўз ишларида перифразалар ўзбек тилшунослигида “тасвирий ифода” маъносида қўлланилганлиги таъкидлаган [1, 253].

Таъкидлаб ўтганимиздек, перифраза бўлмиш сўз бирикмаси билан боғлиқ тушунчаларни ўрганиш орқали ишимиздаги кўпгина масалаларга ойдинлик киритиш мумкин бўлади. Сўз бирикмаси инглиз тилида қуйидагича берилади ва бундай бирликлар ўзбек тилига қуйидагича таржима қилинади: expression – ифода, free expression – мустақил (эркин) ифода, set expression – турғун ифода, phrase – фраза, free phrase – эркин фраза, set phrase – турғун фраза каби термин ва таркибли терминлар ёрдамида ифодаланади. Ушбу таржимага эътибор қаратилса, эркин бирикмалар – ифода сўзи ёрдамида берилмоқда, турғун бирикмаларда фраза қўлланилмоқда.

Рус тилида словосочетание, свободное словосочетание, устойчивые словосочетание тарзида бериладиган термин ва таркибли терминларнинг функционал вазифаси – выражение, прямое выражение, косвенное выражение тарзидаги ифодани беради ва буни ўзбек тилидаги сўз бирикма, эркин сўз бирикма ва турғун сўз бирикма термини ва таркибли терминлари таржимаси ўзбек тилида тушунча сўзига эмас, балки, ифода, эркин ифода ва тасвирий ифода талқинига тўғри келади.

Шу ўринда С.И.Ожиговнинг изоҳли луғатига эътибор қаратар эканмиз, унда ифода – выражение тушунчаси сўз бирикмаси функциясига қанчалик мос келишига иқдор бўламиз.

Выражение Выражение, -я, средний род – 1. смотрите выразить, -ся.

2. То, в чём проявляется, выражается что-нибудь Цена — денежное в. стоимости товара.

3. Внешний вид (лица), отражающий внутреннее состояние. Весёлое в. глаз. Недовольное в.

4. Фраза (в 1 знач.) или сочетание слов, часто употребляющиеся в речи. Устарелое, общеупотребительное в. Образное, меткое, избитое, ходячее в. Устойчивое в. Не стесняться в выражениях (говорить, пренебрегая вежливостью, пристойностью).

5. Формула, выражающая какие-нибудь математические отношения. Алгебраическое в. С выражением (читать, декламировать) (разговорное) – выразительно, с чувством. (Слово “Выражение” может использоваться сокращённо в тексте как “В.” или “в.”) [4, 742].

Шундай қилиб, бизнингча, сўз бирикмаси – умумий тушунча, тушунчалар бирлигини эмас, балки умумий ифодани, хусусий ифодани, тўғридан-тўғри тасвирий, тавсифий ифодани ва кўчма маънодаги тасвирий, тавсифий ифодани; *давлат раҳбари* – умумий (тасвирий, тавсифий) ифодасини, *давлатимиз бош қўмондони, иқтисодиётимиз ислохотчиси, барча тадбирлар боши* – хусусий (тасвирий, тавсифий) ифодаси; шу билан бирга улар *мамлакат маликаси* тўғридан-тўғри тасвирий ифодани ва *дала маликаси*- кўчма маъноли, мажозий маъно билдирувчи тасвирий ифодани билдиради.

Шу билан бирга, уюшиқ бўлақлар ва сўз бирикмаси компонентларининг ўзаро муносабатга киришуви бобида ҳам аниқлик киритилиши лозим бўлган масалалар ҳам борки, унда уюшиқ бўлақлар функционал жиҳатдан пунктуацион бирлик бўлмиш вергул ёки тенг боғловчилар ёрдамида, қандай боғланишидан қатъий назар тушунчаларнинг уюшиб келишидан ташқарига чиқа олмайди, бироқ сўз бирикмасида сўзларнинг ўзаро боғланиши натижасида тасвирий, тавсифий ифода мавжуд бўлиши лозим. Мисол тариқасида:

1. Боғимизда *олма, анор, шафтоли, узум ва бошқа сархил мевалар* пишган.
2. Боғимизда *олма-ю анор, шафтоли-ю узум ва бошқа сархил мевалар* пишган.

Биринчи мисолимизда келтирилган *олма, анор, шафтоли, узум* уюшиқ бўлақлар бўлиб, уларнинг ҳар бири алоҳида алоҳида *тушунча* ифода этмоқда. Бироқ, иккинчи мисолимизда *олма-ю анор, шафтоли-ю узум, сархил мевалар* сўз бирикмаси бўлиб, улар тўғридан-тўғри ифодани билдирмоқда.

Биз юқорида келтириб ўтган бирликлар талқини гап қолипидаги турғун бирликларнинг ўзаро муносабатида уларнинг тугал ёки тугал бўлмаган фикр ифода этишидан қатъий назар иштирок этади. Гап қолипидаги турғун бирикмалар таҳлили асносида юзага келадиган нуқтаи назарлар ифодасида муаммоларни юзага келтиради ёки тўғри талқин этиш учун хизмат қилади. Шу билан бирга, тугал ва тугал бўлмаган фикр ифодалайдиган бундай бирикмалар таҳлилида унинг сўз бирикмаси қолипидаги турғун бирикмами, ёки гап қолипидаги турғун бирикмами деган саволни юзага келтиради ва турғун сўз бирикма ва гап қолипидаги турғун бирикма чегарасини аниқлашда муаммолар келтириб чиқаради. Юқоридаги фикрларга асосланган ҳолда қуйидаги хулосаларга келиш мумкин:

Гап қолипидаги турғун бирикмаларни ўзидан кичик бўлган бирлик сўз бирикмалардан фарқли жиҳати унинг тугал ва тугал бўлмаган фикр ифодалашидир.

Сўз бирикмаларининг бошқа бирликлардан фарқли жиҳати сўз тушунчани, гап фикрни ва сўз бирикмаси ифодани (тасвирий, тавсифий ифодани), тўғридан – тўғри тасвирий ва тавсифий ифодасини ва кўчма маънодаги ифодани (тасвирий ва тавсифий ифодани) билдиради.

Шу билан бирга умумий планда сўз – сўз бирикмаси, гап ва ундан катта бирликлар функциясини бажара олса-да, хусусий планда сўз бирикмаси “ифода”ни – воқеликдаги нарсалар-предмет, воқеа ва ҳодисаларни тасвирий ва тавсифий ифодалаб келади, уларни мураккаб тушунча, умумий тушунча, тушунчалар бирлиги тарзида талқин этиш мумкин, бироқ бундай тушунчалар сўз бирикмаси ифодаловчи таркибли термин сифатида хизмат қила олмайди. Кўчма маънодаги сўз бирикмаси яъни парафраза, бошқача қилиб айтганда, перефраза тасвирий ифодани билдиради деб талқин этаётган эканмиз, бундай бирликлар бир пайтнинг ўзида ҳам тушунчани (тушунчалар бирлиги, мураккаб тушунча) ва ифодани, яъни тасвирий ва тавсифий ифодани билдириши мантиққа тўғри келмайди ва ҳар қандай сўз бирикмаси умумий планда ифодани, хусусий планда тўғридан-тўғри тасвирий, тавсифий ифодани ва кўчма маънодаги тасвирий ва тавсифий ифодаларни билдиради.

Кейинги навбатда, яна шуни таъкидлаш лозимки, инглиз тилида *expression, free expression, set expression* термини ва таркибли термини ўзбек тилига ифода, мустақил (эркин) ифода, турғун ифода тарзида бериш мумкин бўлади. Рус тилида

словосочетание, свободные словосочетание, устойчивые словосочетание тарзида бериладиган термин ва таркибли терминлари эса, выражение, прямое выражение, косвенное выражение тарзидаги ифодани беради ва ўзбек тилидаги сўз бирикмаси, мустақил сўз бирикма ва турғун сўз бирикмаси таркибли терминлари таржимаси эса ўзбек тилида тушунча сўзига эмас, балки, ифода, тўғридан-тўғри (эркин ифода) ва турғун ифода талқинига тўғри келади

Агар сўзларнинг ўзаро муносабатида *ифода* мавжуд бўлмаса, тушунчалар уюшиб, кетма-кет, тенг боғловчилар ёрдамида муносабатга киришидан қатъий назар, уларни сўз бирикмаси дея олмаймиз, улар уюшиқ бўлаклар деб талқин этилиши лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. М.К.Абузалова, У.Ш.Аҳмадова, “Перифразаларнинг арго, жаргон ва эвфимизмлар билан муносабати” Journal of Advanced Research and Stability. 02 Issue: 01/ 2022. ISSN 2181-2608 www.sciencebox.uz.
2. Акимова Г.Н., Вяткина С.В., Казаков В.П., Руднев Д.В. Учебник. СПб.: Факультет филологии и искусств СПбГУ, 2009. 347 с. ISBN 978-5-8465-0976-4.
3. Азим Ҳожиёв “Тилшунослик терминларининг изоҳли луғати”
4. Толковый словарь русского языка Ожегова С. И. www.ozhegov.textologia.ru/definit/virazhenie/?q=742&n=168248
5. С.Шодиев, Турғун сўз бирикмаларининг синтактик деривацияси. Филология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. Самарқанд, 2020. – Б. 13.
6. Ibayev A.J. On the derivational features of corporate small syntactic structures// European multidisciplinary journal of modern science. ISSN 2750-6274; Volume: 6 | 09.05. 2022. – P. 311-315 (Impact Factor: 7.85).